This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ॐ जलजार्चितं तुलविछ्छुनं भावितसत्त्व ज्ञानि

नामाख्यानम नीलनाम्यकम [illegible] इनविंशतिपत्रेऽस्तान

चिकित्सा ज्योतिर्मतिनाम

शतिपत्रेऽद्दस्तीविना

Accession No:- ~~10345~~ M1314.

Title:- आश्विकेशोगी चिकित्सा

पत्रे:- 25

K K S U LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1314
Dist Nagpur

Checked 2012

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगणेशाय नमः॥ अथ कर्मविपाकोज्वरचिकित्सा संग्रहस्वाथनिरूप्यते॥ अथ खिलरोगि
णमाथतेरोगन्तयेदेहेत्नाभोत्नाभाय कल्पते॥१॥ रोगोत्पत्तिः पूर्वजन्मकर्मणांपरिपाकतः॥ तथा
यद्दत्तानास्वस्तिदानात्तुभवेद्ध्रुवम्॥२॥ प्रायश्चित्तविधानेन शान्तिकेभिजेरपि॥ रोगनाशो
यतस्तानित्तिरम्नोऽनुक्रमेणवै॥३॥ यथाशास्त्रेचनिर्णीतंयथाव्याधिविकित्सितम्॥ नशमंया
तियोव्याधिःसज्ञेयःकर्मजोबुधैः॥४॥ तस्मात्कर्मविपाकोक्तप्रायश्चित्तादिसाधनैः॥ सर्वथा
पन्तेयेक्षिप्रंव्याधिःशाम्येदसंशयम्॥५॥ पूर्वजन्मनिधेक्रूराःपिशुनाःपापचेतसः॥ तेसुज्वरेण
संतप्ताःशान्तिकंतस्यकथ्यते॥६॥ जातवेदोमन्त्रजपोहोमःकार्यःशिवस्यच॥ सहस्रकलश
स्नानंरुद्राणांसाधुपाठतिः॥७॥ ज्वरस्यान्तेचरीतेविप्रोक्तस्नापनंभवेत्॥ ततोज्वरंसमानी
यस्थापयेत्तण्डुलोपरि॥८॥ तण्डुलानांपरिमाणंद्रोणमात्रंतथेष्यते॥ विशुद्धभावात्तद्भ्रा
न्तंशेषेणवस्त्रेणावेष्टयेत्॥९॥ मधुनाप्यथवाज्येनगुडशर्करयापिवा॥ तिलैर्द्वीपूरयेद्भिर्यथाविभवतोनरः॥१०

शेषेनपुष्पैरर्चयेत्तंगन्धपुष्पैस्तथापरैः॥ होमंचपूर्ववत्कुर्य्यात्समिदाज्यचरूत्करैः॥११॥ सर्वंगीतंयथा
शास्त्रंब्राह्मणान्निवेदयेत्॥ महेशदेवदेवेशदेवदेवपरात्पर॥१२॥ कुंभेनानेनदत्तेनज्वरःक्षिप्रंप्रणा
श्यतु॥ एकाहिकंसन्निपातंतृतीयंचतुर्थकम्॥१३॥ मासिकंपाक्षिकंचैवसांवत्सरिकमेवच॥ ना
शयेत्तंममक्षिप्रंवासुदेवमहेश्वरौ॥१४॥ इतिकर्मविपाकोज्वरस्य॥ अथातीसारंरोगे॥ कुर्य्यादुप
शमंवाप्यैस्तद्रागादिभिर्नृपैः॥ स्त्रीहत्याव्रतिसारीस्यात्कुर्य्याद्दग्निपूजनम्॥१५॥ अग्नेःप्रतिकृ
तेर्द्वानंपंचवैवाहयुतस्यच॥ त्रिधात्रूपेऽग्निरित्यस्तवमन्त्रस्वरसिदहिनाम॥१६॥ त्वंवेत्थंप्राक्तनंपापमनी
सारंविनाशय॥ कार्य्यामन्त्रेजपोहोमोरुद्राश्चस्यात्स्वरोपयेत्॥१७॥ दद्याच्छशकृराधेनुंभोजयेच्च
दशद्विजान्॥ दद्याग्निदाहकरेवेवातातीसारवान्भवेत्॥१८॥ तेनोदकपथंदेयंरोपतीयस्त
थावरः॥ अतीसारेभवेत्पतिव्रतात्यागीग्रहणीरोगवाचरः॥१९॥ अष्टोत्तरशतंवापिसहस्रंशिवस्य
नकर्म॥ देवकीपुत्रवानूनकेसारिष्टविनाशक॥२०॥ नाशयग्रहणींकृष्णगोपीजनमनोहर॥ ग्रह

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

राधाम् अनावारिणा मानीयाध्यापयत्पर्व्वयत्यपि ब: सोऽर्शोरोगमुनः कुछ्रवान्त्रायनंवारेत्
२२ मन्त्रेणानेनतद्घृतंदद्याद्धोमंजितात्मवान् ओविल्वंमनसाध्यायन्गवांस्थितंशुभम् २३ गो
विन्दोपीजनवस्त्रेभेषजंसाक्षरंत्रिरिवेशवन्द्य ओदनंहरितंकुंजवेदयाक्षरंशीघ्रिनाशि
न्यपितारिवर्गः।२४ अर्शसि। अन्नंहन्याज्जीर्णरोगी योविषंवमयद्भृशं भूदस्यतुभुक्तान्न म
वृतस्पृहजस्यच २५ मूलव्याधिर्भवेत्तस्याजीर्णिनोमानवस्यच। अग्निसूक्तंजपेन्नित्यंशूद्र
सूक्तंतथाजपेत्।२६ चत्वारिंशद्ब्राह्मणांस्तुभोजयेद्धविषान्नाः।अग्निमान्द्यंभवेत्तस्यतस्यै ३७
धाग्निविनाशकृत्।३७ वन्द्यामितस्त्रीतीकारंयथोक्तंब्रह्मणापुरा।पत्न्यर्हनतदर्हनांस्यार्ह
नाथवाशुनः।२८ राजनंकारयेन्मम मन्त्रेवीहनमुत्तमम्।सोवर्णास्तुरवराः कार्याः रेवतव
स्त्रेणवेष्टयेत्।२९ तदुत्तोपरिसंस्थाप्यपुरुषंसंपूजयेत्सुधीः।तदुत्तानांपरिमाणंद्रो
णद्वयमुदाहृतम्।३० आग्नेय्यांदिशिहोमस्रुवसमिदाज्यतिलैःसह।अग्निसूक्तेनमन्त्रेण

समिद्धोमः प्रशस्यते।३१ देवतानांमुखंह्येवाहनः सर्व्वपूजितः।तस्यात्वंवाहपूज्यैर्देवैःसेन्द्रैर्महर्षि
भिः।३२ अग्निमांद्यंपूर्वकर्मविपाकोपिचयन्मयि।तत्सर्व्वंनाशयन्त्विप्रजठराग्निप्रवर्द्धय।३३ एवंवि
प्रत्ययोदद्याद्गवेवाहनमुत्तमम् वडवानलवन्त्यक्तजीवेदुर्मरणंतपुनः।३४ इत्यग्निमान्द्ये। एव
हन्यागजहन्यावान्तेहन्नीवभवेत्तुयः॥ सोऽजीर्णीवान्नवहन्विप्रान्भोजयेद्धविप्रयत्नतः।३५नी
लंवस्त्रमथंदद्याद्यथाविभवतोनरः।मत्तेभर्त्तरिया नारी नीलंवस्त्रंप्रधारयेत्।३६ सामतान
रकंयातिकृमिकुन्डिस्ततःपरम् अजीर्णी।देवव्रतस्यापहारीपाण्डुरोगीप्रजायते दद्यात्सरा
जतींपृथ्वीततोरोगात्प्रमुच्यते।३७ धात्रीधरित्रीभूतानांवराहेणोद्धृतापुरा।रत्नगर्भासमु
द्रैकवसनासर्व्वशोभनाक्षीनतेनस्फ्रीतापाण्डुरोगंव्यपोहतु यत्तुपापंपूर्वकृतमन्यजाग
मनेनच।३८ तत्सर्वंनाशमायातुपाण्डुरोगादिकंमहत्। शान्यर्पंब्राह्मणेभ्यःसार्द्धकुर्यात्सुपू
र्वाच्चनम्।४० पाण्डुरोगे। भृङ्गराजोरःकामलनाशनः सौवर्णंगरुडंशुभम्; दद्यात्तेनोक्तमंत्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्धात्कामलता परिशाम्यति। ४१ तिल होमोऽष्टोत्तरसहस्रमितैः कार्यः स्वाधिकृतं भवेत्। मन्त्रोगरुडगायत्री
समिद्राज्येन कीर्तनात्। ४२ श्रीकृष्णपरमानन्दजगतांपरिपालक। पूर्वजन्मनियत्पापंभुक्तंयोपी
कृतंमयाऽनेनावापैरवैरूप्यंजहामतिस्कुदुस्तरम्· कामलोत्थमिदंदेवतवाहनदानतः।४४ विनाश
याशुमेकृष्णजगतांपालकोह्यसि· कामलारोगोयस्कशास्त्रमनिश्चित्यौषधादिकरोतिचेत्। सर
क्तपित्तवानग्निमन्त्रेणाज्यहुयाज्जपेत्। ४५ रक्तपित्ते। ब्रह्महत्यानुपोयस्कमांसेकुपरवस्कयु॥
स्वामिनेव्रतथाहानि त्रीणिवेन्द्रायणंचरेत्। ४६ स्वरीदानंघडङ्गादिव्रतंकुर्यात्प्रयत्नतः। न्दोयीस्या
स्तेत्रहारीत्रसस्तुतीकरलीप्रदः॥४७॥ हिरण्यगर्भपुरुषपरात्परजगन्मय। रमादानेनमेदेवन्त्व
यंवन्देपयप्रभोमेऽस्यरोगे। धर्मशास्त्रानभिज्ञोवैप्रायश्चित्तंददातियः। राजेश्वर्यंभवे न्नस्यरोग
पीडानिरन्तराः ४८ पूजीतेनविधानेनप्रदद्यात्प्रतिरूपकम्· सुवर्णरत्नरजतैर्यथाशक्त्यानुरू
पतः। ५० कृत्वाप्रतिमांवाधैर्दद्याद्विप्राययत्नतः। शतेनवातदर्द्धेनत्रिंशतारत्नसंरम्यां ५१

प्रतिरूपमथव्याधिःप्रतिरूपंतुकारयेत्। विधायपात्रेसंपूर्त्यतण्डुलैःशीतरूपकैः। ५२ अतंकृत्य
वस्त्रेवर्णवस्त्रेणपनभूषणैः। अतंकृतायविधायदद्यान्मन्त्रमुदीरयेत्। ५३ येषांरोगाःप्रवा
धनेदेहस्थाःसततंततः। ५४ श्लिष्वप्रतिरूपंतान्रोगान्दिसन्नम ५४ वाठमित्येवतद्रूपंग
लियाद्धात्वादिभिःसहानतः सरोगीदानावदीद्वीयुस्वंपपघते ५५ दुःप्रतिग्रहरूपस्यवि
प्रस्यकिलभारत। नरूपद्रदनंपश्चान्नेवनेचप्रभाषयेत्। ५६ उरःक्षतस्यवैवंस्यात्स्व
रभेदस्यचैवहि। राजयक्ष्मणि। कृतेघ्नः कासश्वासेनभवेद्व्याधितोभृशम्· हिरण्यगर्भ
धुसर्षिर्भ्यांयुतंदद्याद्द्विजातये ५७ व्रतंचान्द्रायनंकुर्याद्ब्रह्मचारीवासःप्रदापयेत्। जपेत्पुरुषसू
क्तंसहस्रनामस्तवंपठेत्। ५८ यद्वाजपेन्मन्त्रंजुहुयाज्जुसर्पिषा· कुंभंचस्थापयेन्न
त्रतिलानांद्रोणपञ्चकं ५९ कुंभस्योपरिसंस्थाप्यघृतपात्रोसुरापरो· श्वासकासोहरेतां
मेघीनौवत्सजनाग्रये ६० एवंकृत्वाश्वासकासीनीरोगस्तन्द्राणाङ्वेत्· कासश्वासे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अस्नात्वा वा हुत्वा वा भुंक्तेऽन्नं वा पपरुषः ६१ सहिक्कावा स्मरन्नेतत्कृच्छ्रवान्द्रायणंचरेत् त्री
णि कृच्छ्रव्रतान्येवदद्याद्दन्नं हिरण्यकम् ६२ हिक्कायाम् दाक्षिरोधंघुरोः कृत्वाभवेद्गुरुद्वाऽरु
तस्यवन्त्येप्रतीकारं दानेनऋषिभाषितम् ६३ पलेनापतदर्द्धेनतदर्द्धेनाथ वापुनः स्मरस्व
तीप्रतिकृतिंदद्याद्गुञ्जचतुष्टयीम् ६४ सरस्वतीसावयवांविद्यावागीश्वरीपरां वस्त्रविलुप्ति
वेश्यानौः पूजितांसर्ववन्दितां ६५ तुष्टाभवतुदानेन समिद्राज्ञातिलेरपि मूकत्वेऽब्रह्मही
नोह्यधीतीयोऽब्रह्मयावद्दनभवेत् ६६ सजातोरेचकान्कृच्छ्रवान्द्रायणंचरेत् तत्राशक्तो
यपंचाशद्ब्राह्मणान्भोजयेन्नराध्रतत्राप्यशक्तोविप्रस्येद्धोमंकुर्य्यात्समाहितः अन्य ४
स्येदन्नदानंवकुर्यान्निःसंसदन्दिणाम् ६७ अनोचके अग्नेयःक्षीवनंकुर्यान्नरकृमि
ग्रहलूयः कपित्थाख्यस्तेनग्रस्तःसदीक्षदाहवान्भवेत् ६८ वनुःपथेवलिंदद्यान्मांस
पिण्डसशोणितैः गन्धपुष्पैःसमभ्यर्च्यरक्तपुष्पैमहानिशि ६९ प्रगृह्यबलिंवेमंक

पिंनारद्म महाग्रह। आतुरस्यसुखंसिद्धिंप्रयच्छत्वंमहाबल। दाहरोगे ज्वकीटकेशकादिदूषितं
मोहतोनरः दत्वोद्विजायभवतिछर्द्दिमान्नप्रजन्मनि ७२ विश्वासघातकोयःस्याच्छ्रुद्दिमान्स
प्रजायते। पञ्चाशद्ब्राह्मणांस्तथाभोजयेदन्नदानकम् ७३ दद्याद्धोमस्रुवाकार्य्योऽग्निरस्मी
तिवाजपः छर्द्दौ ग्रीष्मादिपरिश्रान्तं ब्राह्मणंगामथापिवा ७४ नपाययेज्जलंतेषांस्व
ल्पामूर्छीयुतोभवेत् वाङ्मनांच जपेत्सम्यक्तोहोमंकुर्य्यादतन्द्रितः ७५ विदध्याज्जलदानंच
तत्क्षणामूर्छीभिशान्तये पानीयंपायसंमुञ्जाःशर्करान्नंतसंपुताः ७६ इदमावप्यकेदेयमूर्छी
तत्क्षोपशान्तये अन्यान्तयेऽथवाकूपेब्राह्मणंक्षालयेत्रयः ७७ समूर्छीवानसोदद्यात्कद
लीस्वर्णनिर्मिताम् तत्क्षामूर्छयोः। मदगर्वाभ्यांयः स्यात्परस्वभोक्तानिषिद्धभोक्तावा हा
सीदृङ् गुरूणांशास्त्रालोनवदतिज्ञानानि ७८ तदामदान्तयोरोगोभवतिहिमधिन्दु
गुडाद्रिसदानम् सस्वर्णंरातवंरोगविमुक्तिर्भवेन्नस्य ७९ मदात्तेय यःस्वामिनंगुरुं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हंति प्रतिकूलोऽथ कांतयोः। सोऽपस्मारी भवेज्जंतुः सतु यात्रां यणं चरेत्। ८० पूजयेद्द्वादशगणान्
देवान् प्रतिमांस्वर्णनिर्मिताम्· दद्याद्गणपतेर्भक्त्या गणानां त्वेति शक्तितः ८१ अथ पुरश्चर्यां
कुर्योद्धोमं समाहितः। जपेज्जुहुयात्तु गायत्रीं भक्तिश्रद्धासमन्वितः ८२ तत्पुरुषाय विद्म
हे वक्रतुण्डाय धीमहि तन्नोदन्तीप्रचोदयात्· विनायकायदेवाय सर्वभूतहिताय च। गणानांत्वा
मधिपं इत्यमुक्त्वा यहुंफट् स्वस्ति स्वधानमः स्वाहा· गणानांत्वेति मन्त्रेणाथ इडास्पदीं तु पूजये
येत्· मन्त्रेणानेनदद्याच्छुसरोगीप्रशुष्कवः स्वयम्· उदशुरवोपविष्टायब्राह्मणायातिभक्तितः।
८३ विनायकप्रपन्नार्तिहर विश्वविनायक· त्वंदेवैः प्रार्थितः पूर्वं हरविघ्नपरायणैः ८४ ब्राह्म
णश्चैवस्तरोध्नेयथानंममवैकृतम्· पूर्वकर्मविपाकेनापस्मारोमादृकादिकम् ८५ नाड्यंवा
पथेधीर्यनासिकारोधभाषणम्· त्वद्दर्शीप्रायशनेनरोगमाशुविनाशयेद्वचनंतु ब्राह्मण
नांत्रयथाशक्त्याचदक्षिणाम्· एवंकृत्वागणपतेर्हृदयंदत्वासुखीभवेत् ८७ अपस्मारे

शत्रुशत्रुर्वातरोगीदेवस्वाधपहारकः। कृच्छ्रवान्ब्राह्मणंकुर्यादग्नेरग्नीतिवाजपः ८८ विषदाभन्द्य
भन्द्रोवासत्त्वंचैदापयेत्· पश्चापोतेपश्चात्तोयःपरस्त्रीप्रधर्षकः ८९ सन्धिपीडाभवेत्तस्यसर्
वान्महिषींशुभाम्· निष्क्रयंसर्वमित्वादद्यात्स्वर्णमृगंतथा ९० वातव्याधिपुतःस्तेयीत्पायंवो
धायनोमुनिः। सहिरण्यमृगंदद्यान्निर्मितंदशभिःपलैः ९१ तदर्द्धेनतदर्द्धेनतंडुलोपरिसंस्थिताम्
अष्टाविंशतिरेवाथदानमन्त्रेणाकारयेत् ९२ वायोश्चरसिभूतानांतत एवंनोकपालकः। वाहनस्य
प्रदानेनवातव्याधिंविनाशय· ९३ अनेनकृतमन्त्रेणयथोक्तविधिनाततः। वातव्याधिविनिर्मुक्तो
नीरोगःसुखमश्नुते ९४ वातव्याधौ· सवर्णागमनेवातरक्तंवाब्राह्मणंचरेत्· नन्दमीनारायणस्वर्ण
प्रतिमादानमाचरेत् ९५ नन्दमीपतेदेवकीनन्दनेश्रीक्षीराब्धिशायीवत्सवक्षःस्थलश्रीवत्सधर
गोविन्दहा
मिन्दरवातरक्तंविनाशयाशुक्तपितारिवर्ग ९६ नन्दमीनारायणास्येवंमूर्तिंदद्यात्सुभक्तितः। त्रिरोग
वासुखीनित्यंजायतेनात्रसंशयः। ९७ रक्तंवासश्चहारीस्याद्वातरक्तवान्। सवस्त्रांमहिषींदद्या

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्पद्मरागसमन्वितम्। ९८ स्नात्वापीत्वाजलंमंत्रैश्चरुणानांजलाशये। हस्तपादतलेदाहिस्फो
टानम्यजेन्मनि९९ कूष्मांडवान्द्रायणंकुर्य्यात्स्वर्णंदद्याद्गवांशतम्ततःकुर्याद्वैशान्त्यंयदुक्तंकुष्ठ
रोगिणाम्१०० व्रातरक्ते। व्रात्यस्यवाउदुंबरेपिगांतथाव्रातपतेनुयः। तच्छ्रौत्रेस्वर्णगउडप्रतिमा दा
नमाचरेत्१०१ निर्वापकेहुतोग्नेर्यःसभवेद्रामवातवान्। जपेदायुतगायत्रींस्वर्णंदद्यात्प्रशा
नत्ये।१०२ अजाश्वतिलधेनुश्चकाककृष्णाजिनंगजः। मेषीवसैरभीनःश्वमलादानानि
यानिच१०३ तेषांप्रदानंसंग्रहान्नरागम्यागमनेतथा। व्रात्यस्यवधश्चेददूषणादग्निनाश
नात्१०४ गुरोःसंस्पर्शिकरणान्नृपस्यहरणादपि। व्रणासंजायतेगात्रेसर्वस्मिन्वेदनाज्वरः। ६
१०५ रोगोयानाविधापीडाव्रामवातसमुद्भवाः। कृच्छ्रातिकृच्छ्रकेचान्द्रेकुर्यात्तस्योपशान्तये।
१०६ नरश्छोरसिनखंचसायुतंत्रितयंजपेत्। स्वर्णधेनुंवासांसिदद्याद्विप्रानुसारतः।१०७
पायसंशर्करायुक्तंहुतंचविधिपूर्वकम्। सर्वामवातपीडायाशान्तयेभुक्तिरिष्यते१०८ इन्द्रलुप्तेभे।

यात्रितारंप्रविश्यतत्पनदद्यात्तीर्थयात्रिनम्। सशूलवान्तन्निवर्त्तेकृच्छ्रवान्द्रायणंचरेत्।१०९
दद्याद्विरापंविप्रायतेनशान्तिःप्रजायते। पित्रोरहःकथाश्रावन्कर्णशूलीप्रजायते११० सन्ध्यो
नसमुपासीतयोऽसौस्यात्करशूलवान्। स्वर्णाह्वादशकंदद्यात्तेनशान्तिःप्रजायते १११ शूलेन
यान्तेहन्तास्यात्सत्रिशूलंप्रदापयेत्। सौवर्णंसतितंदद्यात्तेनशूलंविनश्यति११२ त्वंशूल
ब्रह्मणास्रष्टःपुत्रराष्ट्रविनाशनः। देत्यानांदानवानांचशूंकरस्त्वायुधंतथा११३ कुक्षिस्थ
मपिपक्वस्थमपक्वापूर्वसंस्थितम्। शूलंविनाशयत्वंमेमत्तोदेवेनधारितम्११४ शूलंती
परोपतापेनजायतेतन्मनुष्यजिनः। सोऽन्नदानेप्रकुर्वीततदाऽऽढ्यंजपेन्नरः११५ वान्द्रायणंतुन
क्छ्रान्नेदानमस्यप्रदापयेत्। शूलरोगेदेवद्विजदोत्रनुरागकूपवल्मीकमेत्रामवतीहयस्व।
तस्यसुदावर्त्तसमुद्भवस्यकृच्छ्रंचतत्रहिरण्यदानम्। ११६ श्वेतवस्त्रयुतेहैमेपैठीयसाख्य
वल्लिंहरेत्॥ ब्रह्मीछत्रवल्लिंचेमंवायसाख्यमहाग्रह॥ १७ आनुरस्यसरंसिद्धिंप्रयछ्छ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

शुभ्रहावल्ल।११८ उदावर्त्ते गुदप्रत्यर्थिकर्मा च जायते गुल्मरोगवान् मासंयथोक्तंनैकुर्य्याद्घृत
मन्त्रेणवाहुतिम्।११९ दद्याच्चुच्छुताभ्यान्तु दानमन्त्रस्यदापयेत् सोवर्णंरुतंताम्रं कांस्प
तोथवा।१२० तथामूत्रकोष्ठविवृद्धेशंतत्रकारयेत्।एवंकारंकारयेद्वैमंसोवर्णंनोचनत्रय
।१२१ आखुंत्रकल्पयेत्तत्र यथादेवविनिर्मितम्। नागयज्ञोपवीतंचकारयेत्तस्यगुल्मवान्।२२
विनायकगणेशत्वंसर्वंस्वनमस्कृत्यपार्वतीनन्दनंश्रेष्ठममगुल्मंविनाशय॥गुल्मरोगे।
पीडाकरोऽन्यहृद्रोगेहृद्रोगीजायतेनरः॥प्राजापत्यंवरेदेकंदानंदद्याद्धिरण्यकम्।२३ अश
नोगांहिरण्यंचदद्यात्कूष्माण्डैर्जुहुयान्मधुजपहोमादिभिःकुर्याद्धृद्रोगस्तेनशाम्यति।२४।
हृद्रोगे॥ गुरोःकुर्यान्मत्सरंयोभजेच्चदिवसेस्त्रियम्।स्तेयीवानिताहंतायःसभवेन्मूत्र
कृच्छ्रवान्॥।१२५सोवर्णीकारयेत्पद्मंपत्रैर्नाडीफलैर्नुतु।प्रायसोंतिमान्कुर्यात्यद्गुलवद्
दानंशुभम्।१२६ वित्तशाठ्यंनकुर्वीतभवेन्निःफलमन्यथा॥ द्रोणेन पाठकेनापितास्रपा

त्रंतिलान्वितम्।२७ तस्यमध्येतुतंपद्मंनिदध्यात्कुंकुमान्वितम्। ब्राह्मणंश्रुतिसंपन्नंदीक्षितंवाग्निहो
त्रिणम्।१२८ तस्मैस्वर्णमयंपद्मंदद्यान्मन्त्रेणसंयुतम्। भगःपूषापतङ्गोऽसौद्वादशात्मात्रयी
मयः।१२९ पद्मेनानेनदत्तेनप्रीतोभवतुभास्करः॥मूत्रकृच्छ्रे। परस्त्रीगमनेरक्तोऽस्मरीवानजायते
तेनरः।१३० सर्वकृच्छ्रत्रयंकुर्यात्स्वर्णदानंविशेषतः।१३० अश्मरीरोगे॥ कन्यागामीप्रमेहीस्या
त्सचवान्द्रायणंचरेत्।दद्याद्वैप्रतिमांशुद्धांस्त्रीरूपांतत्प्रमुक्तये।१३१ स्वसृगामीमकुमेहीस्या
तनंजायतेनरः।सचकृच्छ्रत्रयंकुर्यात्स्वर्णदानंविशेषतः।१३२ भ्रातृभार्यागामीवज्रमेह
हीप्रजायते।योगत्वेऽभिगतीभार्यामिक्षुमेहीतिनिश्चयः।१३३ एतासांप्रतिमांदद्यान्नथाकृ
च्छ्रत्रयंचरेत्।दत्वाविंशब्राह्मणान्भोजनंकारयेद्विजैः।१३४ सर्वप्रमेहीशाराऽत्रीगामी
स्यान्त्रियतेनरः॥जपेत्सुरुचस्सूक्तंसहस्रनामस्तवंपठेत।१३५ प्रमेहघ्नंवोत्सर्यगामीसेनाय
तेनरः।सचसान्तपनंकुर्यात्तेनरोगःप्रशाम्यति।१३६ ब्राह्मणस्वर्णहारीचप्रमेहीजायतेनरः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

धेनुंस्वर्णमयींदद्यात्सुवर्णकविधानतः।१३७ चक्रंसुदर्शनंयस्यराजतेऽच्छंतथैववा॥प्रमेहंहरतेनृणां
च्छिद्रंविष्णुर्गुडोवातः।१३८ दानंप्रमेहरोगघ्नंमेतत्कार्यंमनीषिभिः।कृतंनानेनशाम्यंतिप्रमे
हादयोणामात्रि।१३९ प्रमेहेयोमदर्गर्वाभ्यांयुक्तःपरस्त्रियं।निषिद्धभोक्ताच।हासोद्भवंयुक्
तंशास्त्रज्ञेनवदंतिज्ञानंतत्स्मादुन्मादरोगेमस्विन्नुगुडरसदानम्।१४० उन्मादे।मद्यकोमात्
वधाश्चैवतस्येयंनिःकृतिःस्मृता।तेनकार्यंविष्णुकार्यंमतिनाचान्यायणंव्रतम्।१४१ व्रतान्तेपु
स्तकंदद्यात्सुवर्णघृतसंयुतम्।ब्राह्मणायचतुर्वेदविदेशास्त्रेणसंयुते।१४२ इमंमन्त्रंसमुच्चार्य
ब्राह्मणायनिवेदयेत्।सरस्वतिजगन्मातःश्राद्धब्रह्माधिदेवते॥१४३ दुःकर्मकारिणांपापंत्राहि
मांपरमेश्वरि।अनेनविधिनामूकरोगदोषंविमुच्यति।१४४ शुकशारिकयोर्द्वातेन्नरःसर्वज्ञ
नवाभवेत्।सशास्त्रपुस्तकंदद्यात्सुविद्यायसमन्वितम्।१४५ मेदोदोषेब्रह्मविष्णुद्विजानां
योभिन्द्याभेदंकरोतिचेत्।भवेदुदररोगीसकुंचान्यायणंचरेत्।१४६ सहस्रैकान्नशौः स्नानं

महादेवस्यकारयेत्।दद्यान्मधुघृतंस्वर्णयुतंविद्यायशान्वये।१४७ स्वामिनार्थान्वितंकृत्वामन्त्रेणोधर्मनिश्च
यात्।ब्राह्मणंवरणंव्रयंमूढोजायतेवज्रतोदरी।१४८ उदरव्याधियुक्तश्चभैंदुर्वृद्धनागेमा।चान्यायणात्रयंकुर्या
न्नरोगस्यशान्तये।१४९ कुर्यात्तुमकरंसम्यग्राजतंतामेवच।पत्रत्रयेणद्वाभ्यांचतथैकेनमनोहरम्
।१५० पुष्परत्नानिदेयानिकटिरोपेणकारयेत्।नेत्रेस्वर्णमयेकार्येजिह्वांनीत्वाप्रकल्पयेत्।१५१ क्ष
वस्त्रेणसंवेष्यचन्दनागुरुचर्चितम्।ताम्रेतुपत्रपात्रेतुस्थापयेन्मकरंशुभम्।१५२ हेमंवहतिगा
दैवत्यमन्त्रज्ञानोक्तमार्गतः।ततश्चोदरिकोविप्रेमकरंविनिवेदयेत्।१५३ जलेशदेवदेवेशपश्चि
माशापतेविभो।उदरव्याधिनाशंमेकुरुदानेनयोजितः।१५४ अभक्ष्यभक्षणाद्योवैजायतेकृमिसंभवः
रःयथाविष्णुध्यर्पणेपापंपञ्चभीष्मकम्।१५५ शंखावर्तस्फटंसंस्फटंजायतेकृमिसंभवः।त्रिरात्रंवै
क्षवंकुर्यात्ततःकाद्वैप्रमुच्यते।१५६ स्नानेवेधसुरादिभ्योभुञ्जानोऽश्नन्।संभोजयेत्सहस्रंतुशतंवा
सप्तोत्तमान्।१५७ उदरोगेपर्वताग्रेनदीतीरेक्षमारुह्यवानरः।मूत्रंसुगोवंमथवायःप्रयच्छतिवा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

न्ने १५८ क्षयमु व्याधिमा प्नोतिप्राहेतिभगवान्भृगुः। आपो हृषेतिनित्र अका नुहुयाद्घृतसर्पिषा १५९
भोन्कृष्णाविडुकर्तीयः शोथीभवतिमानवः। तस्यकर्मविपाकोयव्याधिनाशनमुत्तमम् १६० पुनाय
न्दोमवस्त्रेणाकुंकुमेनार्भकेवानम्। तराुतोपरिसंस्थाप्यमार्ज्जयेद्दर्भमुष्टिना १६१ आवायो
याघतद्वस्त्रंरघाश्चैवसदक्षिणम्। मन्त्रेनानेनविधिवद्दक्षिणाभिमुखःशुचिः १६२ आधीव
रेइत्यस्योतोपामुद्रापतिःप्रभुः। न्दोमवस्त्रप्रदानेनममशोथंव्यपोहतु १६३ शोथरोगो स्कृषाग
मीतुपुत्रोजायतेबहुवर्षवान्। तच्छान्तेकृच्छ्रपूर्वंतुव्रतंचान्द्रायणंचरेत् १६४ अपराधंविना
म्रत्यादीनांहस्तछिन्नत्रियः। तस्यमुष्कंदग्धमिवसव्रणंभवतिध्रुवम् १६५ व्रतंचान्द्रायणंकु
र्यान्नच्छान्तेगांपयस्विनीम्। रघाद्धृदविदेतेनरोगमुक्तःप्रजायते १६६ आयतेवशोथस्यव्या
धिःपरमदारुणः। नपित्वादधसाहस्रंमुञ्चतेतुदसंहिताम् १६७ अण्डकृद्धिर्ब्रध्नरोगः पूर्वजन्म
वेश्यहन्तुरनर्द्धिःप्रजायते। क्षीणशीतज्वरोस्यातांतच्छान्तेविप्रभोजनम् १६८ पक्षविड्वरो

मर्द्धोजायतेवात्रबहिमान्। वन्शमितप्रतीकारंदानहोमादिकर्मभिः १६९ कुर्यात्स्वर्णमयीम्
र्तिंशुभांनारायणास्पदाम्। अवहारिकनिष्काभ्योमेकेनाधितदर्हतः १७० नारायणांतन्दाशितंह
मंहस्तादिसंयुतम्। प्रक्षाल्यपञ्चगव्येनस्थापयेत्कुंकुमोपरि १७१ श्वेतवस्त्रेणासंवेष्ट्यगन्धमा
ल्यैःसमर्च्चयेत्। उपवासैःषोडशभिरावर्ष्यवि क्षावःशुचिः १७२ सर्व्वरोगस्त्रार्षितत्वत्तोब्रस
विद्यास्वधिष्ठितः। होमंचकारयेत्तत्रहाग्नेय्यांदिशिसंस्थितः १७३ समिदाज्यंतिलेश्वेत
मोनमोनारायणायच। रोगीतथार्च्चयेद्देवंनारायणमनामयम् १७४ मूलमन्त्रेणविधिवन्नैवेद्य
वउरिष्यते। ततस्तोयप्रतिमांदद्यात्प्रायुखायउदङ्मुखः १७५ मन्त्रेणवन्द्यमानेनभक्त्यापरम
यायुतः॥ नारायणजगन्नाथशोखचक्रगदाधर। १७६ सर्व्वजन्मनियत्तादिविधातार्द्यः कृतं
मम। अनेनहिमरोगंदानेतानेननाशय १७७ विप्राणांभोजनंदद्यात्स्वयंभुञ्जीतवाग्य
तः। अनर्द्धेतो गुडेक्षीडुःखकारीपरिवित्तस्यमोभवेत्। प्रतीपंवच्चयन्शिष्यंयोध्यापय

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निवैगुरुः॥ शिष्योऽथवाऽऽत्मयित्वातु गुरुंयोऽध्येतुमर्हति। गत्वागत्वेत्युमायुक्तो भवेत्सैवान्यज
न्मनि १७९ व्रतंवाऽन्द्रायणंकुर्याद्द्वाभ्यांस्नाणंस्त्रवेभोजयेत्। अविदित्वाऋषिंछन्दोदेवतंयस्तमेव
च १८० योऽध्यापयेद्घजेद्वापिपापीयान्जायतेनुसः गत्वागत्वेत्युमायुक्तो भवेत्सैवान्यज
न्मनि १८१ रक्तार्बुदीनरःकुर्याद्द्वाभ्यांस्नाणंस्त्रवेभोजयेत्। अविदित्वाऋषिंछन्दोदेवतंयस्तमेव
च १८२ ब्राह्मणान्भोजयेत्तस्यरक्तान्द्रायणंव्रतम्। ऋभक्ष्यभक्षणाच्चैवार्बुदीसंजाय
तेनरः १८३ ब्राह्मणान्भोजयेत्तस्यरक्तान्द्रायणंव्रतम्। ऋभक्ष्यभक्षणाच्चैवार्बुदीसंजाय
तेनरः १८४ ब्राह्मणान्भोजयेत्तस्यरक्तान्द्रायणंव्रतम्। ग्रंथ्यर्बुदे। स्वगोत्रयोषिज्जामीव
त्नीपदीजायतेनरः। द्वाभ्यांवान्द्रायणंकुर्यात्स्थवापिपयोव्रतम् १८३ मार्गहापादरोगीस्यान्ना
१० श्वदानेसमाचरेत्। ब्राह्मणायकुलीनायविद्यावेदविदेपिच १८४ कुर्याद्वस्नुकात्यंवापं १०
वाशाद्विप्रभोजनम्। दद्याद्वादन्द्रिणांस्वर्णंततःशान्तिःप्रजायते १८५ रलीपदेफलंहन्ती
ब्राह्मणस्यभवेद्दुर्धिमान्नरः। वन्ध्यामितन्त्रतीकारंदानहोमादिभिःशुभम् १८६ यथाविं
भवतोवापिकुर्याल्लाभंतदंशुभम्। श्वभवस्त्रेणासंवेष्ट्यफलैरपिरुत्वितम् १८७ ग्रन्थ

पुष्पैःसमभ्यर्च्यतमुत्तोपरिविन्यसेत्तमुत्तानोपरीमाणंद्रोणानाऽधतुल्यम् १८८ तदर्द्धम
थवा यावत्स्वयंवाविभवतोनरः। स्ववर्णमात्रंवस्त्रंवाप्रदद्यात्प्रीयतांवै १८९ मन्त्रेणवेः पूजि
तोयदातास्वयमुद्यतः। ऋग्मन्त्रेब्राह्मणास्सर्वेःसर्वप्राणिहितायतु १९० वस्त्राणामादिभूत
स्त्वंदेवानांप्रीतिवर्द्धनः। फलनैर्ऋत्यंणायत्राङ्गंवैरूपंपूर्वजन्मनः १९१ स्ववर्णविप्रानेनसनुष्यास
र्वदेवताः। विद्भिर्भिन्नेद्वारीरोगंवाराभ्यन्तरंतथा १९२ विनाशयतुसकलंस्वास्थ्यंकुर्वन्तुसर्वदा।
ऋन्येभ्योब्राह्मणेभ्योऽपिदद्याच्छक्त्याधदक्षिणाम् १९३ ब्राह्मणान्भोजयित्वातुस्वयंभुञ्जीतवै
ग्धुभिः। विद्रधौ। जन्मान्निवन्धनाद्यैश्वमरणेसुदरुणी। तत्रगोद्वितयंदद्यात्तस्मात्तुपरिमुच्यते।
१९४ ऋतिमानादतिस्नेहादतिक्रोधाद्भयादपि। योधर्मंनिस्वयंजानन्नन्यथाकुरुतेनरः। १९५
सपूयशोणितंमहद्व्राणीभवतिमानवः। तच्छान्त्यैतन्नकुर्वन्तुव्रतंकुर्यात्तिलस्यच १९६ त्रस्थदद्या
द्यातिभिर्जुह्वाद्रक्षाधिकंशतम्। पञ्चाशद्ब्राह्मणांश्चभोजनंकारयेत्सुधीः १९७ फल

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वीर्य्यव्रणीपादेप्रागुक्तंशान्तिकंचरेत्। वाणवाहादिक्वःश्रुत्वभुंक्तेऽसावनिपित्तवान्· ब्राह्मणःसत्रकृच्छ्रादि
कुर्य्याद्धोमंयमस्यच। पत्नेनव्रतदुष्टेनतद्दुष्टेनाथवापुनः। वारणंकारयेद्दन्ताःस्वर्णरत्नयुतास्तथा। जपवा
रःषोडशभिःपूजयेद्धानमाचरेत २००॥ उपवाराःसोद्यमैनिस्नानंचनीलकंपटः। कस्तूंकाद्याभरणाम
ङानंमोक्तिकंजलम १ पुष्पधूपंचनैवेद्यंताम्बूलंछत्रचामरम। मन्त्रैःपौराणिकैःसम्यग्होमंकुर्य्याद्विधा
नतः। २ सामिदाज्यतिलैर्होमोगजस्यप्रीतयेभवेत। वत्वारोदिग्गजायेतुपुष्पदानादयश्चेय ३ सार्व भौ
मादयोयत्रआकुत्पातोयजामितान्। मन्त्रेणावन्ध्यमारोनरयाङ्कितसमन्वितः ४ प्राङ्मुखोव्रणावा
भूत्वोदङ्मुखंवैत्रवाचणम्। ऐरावतश्चतुर्दन्तोगजानांनायकःस्वयम् ५ दिग्दन्तिनांपुरुहूतमव्रणां ११
त्पयतुप्रभुः। अनन्तरमनुव्रज्यतमाचार्य्योसदान्वितः ६ ब्राह्मणान्भोजयित्वातुस्वयंभुञ्जीतवा
ग्यतः। एवंकृतेव्रणाव्याधिस्तत्क्षणादेवनश्यति ७ तेरेवव्रणाभिन्दूनंकार्य्यमारोग्यहेतवे। व्रजा
तिजायागमनंजायतेहृदयव्रणी ८ सतुपापविशुद्ध्यर्थंप्रजापतिव्रतंचरेत्। हीनजातिप्रसङ्गे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आदित्यादिग्रहाःसर्वेरत्नदानप्रभावतः।विनाशयन्तुमेदुःस्वंक्षिप्रमेवभगन्दरम् २० अनेनविधि
नाभूयोयथावृद्धिहितेनतु।नरोनेउज्यमाप्नोतिनिःसंदिग्धंभगन्दरम् २१ भगन्दरो मासगामी भवे
द्यस्यतस्यनिरोधेनविनश्यति।तस्यप्रतिक्रियांकर्तुंतिरुःमुत्तरतोन्यसेत २२ कृष्णवस्त्रसमाच्छ
न्नंकृष्णवस्त्रविभूषितम्।तस्योपरिन्तिपेत्कांस्यपात्रेदेवंनरेश्वरम् २३ सुवर्णनिष्ककर्णे
रणनिर्मितंनरवाहनम्।जपेत्सुउषस्सूक्तेनधनदंविश्वरूपिणम् २४ सुवर्णमुडिकांकृत्वानिष्क
मात्रस्यसंख्यया।दद्याद्विप्रायसंपूज्यनिष्कंतथामितिभुवम् २५ निधीनामधिपोदेवःशङ्करस्य
प्रियःसखा।सोम्याशाधिपतिःस्वामीममपापंव्यपोहतु २६ इमंमन्त्रंसमुच्चार्य्यब्राह्मणायसपत्नी १२
विधिं।दद्याद्देवंधनेशंतुतिरुनाशेतुसिद्धति २७ अपरश्चो।जन्तुर्नूःकुष्ठरोगीस्याद्दन्तरोद्दकु
ष्ठवान्। व्रतंसोन्तपनंतस्यप्रायश्चित्तंप्रकीर्त्तितम् २८ श्रेन्यायरणेकृत्कूरःश्वपाकस्पःसंप्रजायते
तेचान्द्रायणंकुर्यान्मुच्यतेनत्रकोपतः २९ यःचुडप्राणिजातिनूर्विवर्णावदनोह्यसौ।त्र

तेचान्द्रायणंशुद्धिस्तस्यस्याद्दनंशुभम्।३० पतेस्त्रिभिःप्रकुर्वीतद्वाभ्यामेकेनवापुनः।राजतंवृषभं
सुवर्णंहेमशृङ्गंकृशोभनम् ३१ महेश्वरोमयादेवकार्यंद्वाभ्यामधिष्ठितः।सोवर्णोजातमाईनुपूर्वं
क्रमेणतु ३२ यथाविभवभावेनवित्तशाठ्यंनकारयेत्।पत्नाश्चकेकांस्यपात्रेस्थापयेन्नद्वि
जन्मनः।३३ श्वेतवस्त्रैरलंकृतैरेवश्वेतपुष्पैरलंकृतैः।ब्राह्मणंवेदसंपन्नंयथाविधिसमर्चयेत
३४ उदङ्मुखोपविष्टायमहादेवस्यसंनिधौ।प्राङ्मुखोव्याधितोदद्यान्मन्त्रेणानेनधर्मवित ३५
ॐयष्मॅत्रैमहेशानकृपयादमभञ्जय।श्वेतमौदुम्बरंमित्रमथचित्रितमेवच॥३६ त्रिदो
षजनितंयच्चमयाज्ञानान्यथाकृतम्।सर्वकर्मविपाकोत्थंपार्वतीनाथसर्वदा।३७ कुरुष्वापयस
द्वैशरन्तमापार्वतीपते।अनेनविधिनादानंकृतेकुष्ठाद्विमुच्यते ३८ ब्रह्मस्वानरकस्यान्ते
पाण्डुकुष्ठःप्रजायते।विधिवद्भोःप्रदातव्यंतेनपापंविशुद्ध्यते ३९ नूपहन्नरकस्यान्तेजाय
तेचित्रकुष्ठवान्।प्राजापत्यव्रतंकृत्वादेयंरौप्यंपलत्रयम ४० औदुम्बरीतास्त्रचौरोनरकान्ते

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रजायते। प्राजापत्यव्रतं कृत्वा नरः पतशतं न्यसेत् ४१ कांस्यहारी च भवति पुण्डरीकसमन्वितः।
कांस्यपलशतं दद्याद्वृषोत्सृष्टे दिवंगतः ४२ ताम्रचूलहरणाश्चैव श्वेतो वत्सः प्रजायते। दन्तिरथासहि
तं दद्यात्सर्वदुर्ग्यमणी हयम ४३ फलहारी च पुत्रो जायते चाकुलव्रती। नानाफलानामयु
तं संप्रदद्याद्द्विजन्मने ४४ नीहारी रूपपुत्रो जायते वरांगकः। लौहपलशतं दद्याद्वृषोत्सृष्टे व्यस
नुवासरम ४५ मातुलान्यास्तु गमने दृष्टिकुष्ठं प्रजायते। कृष्णाजिनप्रदानेन प्रायश्चित्तं समाच
रेत ४६ स्वसृतागमने चैव रूक्षकुष्ठः प्रजायते। भगिनीगमने चैव पीतकुष्ठः प्रजायते ४७ तस्य पु
त्रक्रियां कर्तुं पूर्वतः कलशान्न्यसेत्। पीतवस्त्रसमाच्छन्ने पीतमाल्यविभूषितम ४८ तस्योपरिन्य
सेद्वंशपात्रं सूत्रेश्वरम्। सुवर्णनिष्कषट्केन निर्मितं वज्रधारिणम ४९ जपेत्पुरुषसूक्तेनवा
सर्वविघ्नहरणम्। रक्षोघ्नः कलशेतत्र ऋग्वेदं तु समादिशेत ५० सुवर्णपात्रकं कृत्वा सुवर्णद
क्षाकस्य तु। दद्याद्विप्राय संपूज्य निःपापः स्यामिति ब्रुवन ५१ देवौ नासौ देवो वज्री वज्रो नाकेतनः।

कानि:५

शान्तयज्ञः सहस्रान्नो मम पापं व्यपोहतु। ५२ इमं मन्त्रं समुच्चार्य त्वाचार्यायथाविधि। दद्याद्वंस
हस्रान्तं स्वपापस्योपशान्तये ५३ अनेनविधिनादद्यान्नरः स्यात्कुष्ठतः सुखी। कुनखीनरकस्था
न्न जायते विप्रमेरुहन्त ५४ सतु सुवर्णपलं दद्यान्ततश्चान्द्रायणं चरेत। कुष्ठरोगे। परस्वविषया
सङ्गे योऽन्नमनिलापयेत्। तस्यपापोद्भवं त्रपंडुधिरं वस्त्रवापि उपवासत्रयं कृत्वापञ्चा
शद्धेनुप्रभोजनम ५६ कुलुन्तेत्रादितीर्थेषु महादानानिवितानिषिद्धदुर्गरूपातिपामवान्सप्र
जायते ५७ सदद्यान्महिषीदानं ततोरोगात्प्रमुच्यते। काम्यंयद्दीयते दानं तत्समग्रंफलावरम
५८ असमग्रेण दोषायभवतीहपरत्रच। ततः पामादिरोगाणांसंभवोभवतिध्रुवम ५९ तन्नि
वृत्त्यैविष्णुसूक्तं स्तोत्रंनामसहस्रकम। होमश्चवृद्धताभ्यांचपश्चाद्राद्धिप्रभोजनम ६० रक्षव
स्त्रानितेन्य स्वप्रदद्यात्प्रणामंत्रेतान्। सहस्रकलशस्नानं वासुदेवस्यकारयेत ६१ पामरोगा
द्विनिर्मुक्तोमानवः संप्रजायते। पामरोगे। सुवर्णहरणात्पापाद्दुर्गोजायते नरः। ब्राह्मणांने

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्रमोहन्माददुरोगीभवेन्नुसः।६२ अस्योपवासनंवन्ध्येसकवोर्नानुकारयेत्।नदुर्दैनतदुर्दै
नतदुर्दैवाधवाभुनः६३ उमामाहेश्वरंरूपंवत्सभेनसमन्वितम्। चतुर्भुजेनद्विभुजंपुमान्कुर्य्याद्वि
वन्द्वाणः६४ एकवक्त्रोभवेत्सुस्त्रिनेत्रश्चमहाभुजः।अन्तमालाविभूत्यैवतत्पदक्षिणहस्तयोः
६५देवीपक्षगतस्त्वेकोवरद्वरापरःकरः। वामांशकगतांदेवींस्थितांत्रैलोक्यपानिनी६६वत्सभोप
यतःकार्य्यश्चराढानंकारसंयुतः।शान्त्यावित्तशाठ्येनकुर्वतोनिःफलंभवेत्६७ तत्राप्यारोप्य
देवंशंकरयासहितंप्रभुम्।वस्त्रमाल्यैस्तथागन्धैर्नमन्त्रेणापूजयेत्६८ततोब्राह्मणामाहूयदक्षि १४
१४ णंधर्मकोविदम्।वस्त्राद्युत्तीयकेनैसंपूजांमन्त्यापकल्पयेत्६९ होमंचकारयेत्तेनसमिद्भ्यनि
लैरपि।मन्त्रश्चउद्भगायत्रीसर्वत्रैवविनिश्चयः७०उद्भगायत्रीयथा।ॐसर्वेश्वरायविद्महेभूत
हस्तायधीमहितन्नोउद्रःप्रचोदयात् यद्वा ॐभवेकेनैवसमिधोजुहुयात्सुधीः।तदुद्भायनि यति २
मन्त्रेणासर्वत्रैवक्रमोभवेत्७१ शिवयोर्भिपुनर्देयंवत्सभोपरिसंस्थितम्।मन्त्रेणानेनविधि

वद्दुर्गोनजितात्मना७२ॐसर्वेश्वरः केनासवानुमयासहितःपरः।त्रिनेत्रश्चहरोदद्रूरोग
माशुव्यपोहतु७३ ततःसब्राह्मणांसम्यक्प्रशिपत्यन्नंपयेत्।ब्राह्मणान्भोजयेच्चापिस्वयंभुञ्जी
तवाग्यतः७४ एंसवातीभवेद्यस्कृतस्यस्याच्छेतमराजतम्। रौप्यंपत्रत्रयंदद्याद्धंसस्यसदृशाकृ
तिम्७५ मयूरश्चातनेनैवजायतेकृष्णमाक्षिकम्। निष्कमितंददान्नकुलंतद्विशुद्धये७६स्वामङ्ग
नाभिमनेनजायतेदद्रुमाक्षिकम्। कृत्वातंताम्रमयींधेनुंपलषष्टिप्रमाणतः७७ कर्प्पासभा
रसंयुक्तांसप्तधान्यसमन्विताम्।दद्याद्विप्रायविदुषेपापंमेन्द्रीयतामिति७८ विश्वस्तभार्य्यो
गमनेगजचर्मप्रजायते।तत्पापस्यविनोशायप्रायश्चित्तंविधीयते।७९कृत्वारौप्यमयींधेनु
निष्कविंशतिसंख्यया।सर्वोपस्करसंयुक्तांछत्रोपानहसंयुताम्८०दद्याद्विप्रायविधिवदि
मंमन्त्रमुदीरयेत्।स्करभीवैष्णवीमातानित्यंविष्णुपदान्विता८१गोदानंतुमयादत्तं तेसामेपापंव्य
पोहतु।दद्रूरोगे।स्वल्पपापफलंशीतपित्तरोगोऽभिजायते८२ कुष्ठोकेनतक्षुद्रःस्वर्णदानंवि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

धीयते। ब्राह्मणान्भोजयेच्चापि ततस्तु बुद्धिरिष्यते ८३ व्रतयेन्नकुलंसर्प्यसोऽभ्रपित्री भवेन्नरः।
पत्नेनवातदर्हेनतदर्हेनाथवापुनः ८४ कुर्यान्नागंसुवर्णेनफलपञ्चकशोभितम्। उपचारैःषो
डशभेरर्चयेन्नागमुत्तमम् ८५ नमोऽस्तुसर्प्पेभाइतिमन्त्रैर्यथाक्रमम्। अष्टोत्तरसह
स्रंतुअष्टोत्तरशतंतथा ८६ अष्टाविंशतिकं वापिजपस्तस्यप्रशस्यते। प्रकल्प्यक्लेशकुर्या
दभिषेकंशुभैर्जलैः ८७ नमोऽस्तुसर्प्पेभ्यइतिदानमन्त्रउदाहृतः। एवंदत्वातुतन्नागमाचार्यो
यसदक्षिणाम् ८८ ब्राह्मणान्भोजयित्वातुस्वयंभुञ्जीतबन्धुभिः। प्रीतापितामहापित्रयोऽ।उद्
१५ द्दोषःयोरेवंव्रतीकारःप्रकीर्तितः ८९ उद्दंदोषयोः। अमेध्यदानाद्विसर्प्पिःसमासत्र
तमाचरेत्। यस्तुसर्प्पंस्वादयतिसविसर्प्पीभवेन्नरः ९० दानेनोपशमःकार्य्यो होमेनचविशो १५
नः। सर्प्पदेवतमन्त्रेणाआचार्य्यानिवेदयेत् ९१ योधत्तेपृथिवीमेतांससप्तद्वन्धरामेश्वरेक्षणात्।
क्षीराब्धौपन्नगेशस्यवासुदेवस्यशार्ङ्गिणः ९२ स्वयंदानेनतुष्टास्तेममव्याधिंव्यपोहतु। वि
सर्प्पो। मांसंकाकखरादीनांभन्तेयस्तुमानवः। तस्यस्यात्पार्श्वविस्फोटःऋजुचान्द्रयणं

चरेत्। ९३ आर्त्तवागोःपथःपीत्वाविस्फोटीजायतेनरः। सोपिकृच्छ्रव्रतंकुर्य्यात्सोमपानमथापिवा।
९४ स्वजातिजायागमनेजायतेहृदयव्रणी। सचाधिद्वयुद्ध्यर्थंप्राजापत्यद्वयंचरेत् ९५ ज्ञात्युत्तम
स्त्रीगमनेजायतेमसकव्रणी। तत्पातकविशुद्ध्यर्थंप्राजापत्यंसमाचरेत् ९६ हीनजातिप्रसङ्गे
नजायतेचरणव्रणी। तत्पातकविशुद्ध्यर्थंप्राजापत्यंसमाचरेत्। ९७ पितृष्वस्रभिगमनेदन्दि
राणकव्रणीभवेत्। तेनापिनिःकृतिःकार्यीप्रजादानेनभक्तितः ९८ मातृष्वस्रभिगमनेवामोरु
व्रणवान्भवेत्। तेनापिनिःकृतिःकार्यासम्यग्दासीप्रदानतः ९९ गोवधेनूतकीचैवप्राजापत्यं
व्रतंचरेत्। ब्रह्मघ्नेमेदिनींदद्याद्धेनुरूपयाब्धिभारतम् १०० विश्वभन्तृणशस्त्रौघैरात्मानंयस्तु
घातयेत्। जन्मजन्मान्तरेसोऽपिजायतेज्ञातिरोगवान् १ जपस्तोत्रैभ्यःसेतुबन्धरामेश्वरेक्षणात्।
श्रीपतेरीक्षणाद्वापिज्ञातिरोगाद्विमुच्यते। २ विस्फोटरोगी शुभकार्य्येसदाक्रोधीजायेताक्षज्व
रीनरः। जातवेदसमन्त्रेणब्राह्मणानेवभोजयेत् ३ येपुनःक्रूरकर्माणःपापाःपिशुनचेतसः। तेभ
वेयुःसदाशीतज्वरवन्तश्चतत्पराः। ४ शान्तयेऽयुतसंख्यांकुर्यान्नुप्रयतोजपम्। जातवेदसमन्त्रे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ण ब्राह्मणान्भोजयेन्नतः॥१५॥ चित्रशाल्यन्नकुर्वीत यथा शान्त्या समाचरेत्। उष्णज्वरेमहे शस्यं कुर्यादभि
अयुक्तम् ६ शीतज्वरेतथाकुर्यादभिषेकं हरेर्बुधः। अथवान्नेशनाशायदद्यान्नभोजांप्रदापयेत्। ७।
प्रायेणासूर्यः सर्वेषांग्रहाणामधिदेवतो। अतः सूर्यप्रीतयेऽत्र ब्राह्मणानेवभोजयेत्। ८। अन्य
विसर्पवज्ज्वरंप्रतीकारंमसूरिकायाम्। अबकीर्णेचदुश्चर्मा भवेदंशुगर्हितः। देव
र्षितानांवस्त्राणांमूल्यमुत्पादयेत्ततः। तद्विक्रयित्वाभुञ्जीतयःसस्पाद्यन्नीकृपादवान्। १०। अ
न्नंदद्याद्विन्हीरमूलेनसहपिष्टकैः। वल्मीकतुःपथेदद्याद्धस्तिपादग्रहायतु। ११ गृहीत्वावल्मी
कंमहस्तिपादमहागृह। आतुरस्यसुखंसिद्धिंप्रयच्छत्वंमहावल। १२ परव्रतस्यभेत्तायःसकी
लेनव्रणवान्भवेत्। आयसंदानकंकुर्य्यात्तेनरोगाद्विमुच्यते १३ गृहशौचमकृत्वायोभुंक्ते।
सगुदरोगवान्। क्षुद्रक्षुद्रकंकुर्याद्ब्राह्मणमथापिवा १४ पानीयंपायसंमुद्गाःशर्करा
घृतसंयुताः। इदमावश्यकंदेयं सर्वरोगप्रशान्तये। १५। हस्तपादजन्तुस्रावीभवेद्व्रणोदी

तः। नवनीतमथीपुत्रीसैकेतामथवासुनः १६ सान्नद्वाराप्रदातव्या ब्राह्मणायविधानतः। क्षुद्ररोगे। कूष्म
सान्द्रीमूत्ररोगीभवेद्यो णितपित्तवान् १७ कथासान्द्रीवोमूरोगीत्वभन्त्यस्यवभन्द्राणात् १८ दन्तरोगी
भवेद्दन्तकुक्कुटान्द्रायणांचरेत्। दद्याद्धिरण्यदानंचगायत्रीजपनंचरेत् १९ कूष्माण्डीदेवताहोमः कथा
नरिक्तसंज्ञयः। मुखरोगेनिवर्त्तेततेनसोख्यमवाप्नुयात् १९ मुखरोगे। वाग्विरोधंगुरोः कृत्वाना
नुरोगीभवेन्नरः। तस्यदानेनविहितः प्रतीकारोयमुच्यते २० सोवर्णराजतंताम्रंपत्रेनाईपत्रे
नवा। कारयेत्करिणंसौम्ययथाविभवतोपिवा २१ तस्यशुभेतुकर्त्तव्योदन्तोवरजतेनहि। पुच्छे
मोक्तिकंकुर्य्याद्वत्सानामन्दिरांतथा २२ संवेष्टयपीतवस्त्रेणगन्धपुष्पान्वितार्च्चितम्। होमंतु
कारयित्वातंकरिणंचसदक्षिणाम् २३ मन्त्रेणानेनविधिवद्दद्यात्त्वाशुखायच। इन्द्रस्यवाहनोह
स्तीसर्वदेवैस्तुपूजितः २४ दानेनानेनसत्वंमेतादन्तरोगंविनाशय। नाडीव्रणे। पक्वान्नव्रणादेवज्ञ
लरोगःप्रजायते २५ गायत्र्याःसजपेज्जन्तूंदशांशंजुहुयाद्घवैः। ब्राह्मणान्भोजयित्वातुपक्वान्नं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वहुभक्तितः।२६दद्याच्चदक्षिणांतेभ्यस्ततोऽद्यात्सहवान्धवैः।जिह्वारोगेवाग्विरोधंगुरोःकृत्वाभवेद्गूङ्गवाङ्नरः।२७प्रतीकारेबुधैःप्रोक्तंसरस्वत्याःप्रदानतः।अन्यस्मिन्करणेजाते।कुक्कुटान्द्रायणंचरेत्।२८चन्दनादिसुगन्धानिदद्याद्विप्रोश्वभोजयेत्।करणेजे।धर्मकर्मणियोद्वेषीनिर्दोषेदोषसूचकः खलत्वेनान्यदोषाणांवक्तापूतिमुखोभवेत्।२९कर्णरोगेपित्तेरहस्यवाक्यानांश्रोतायःपुरुषाधमः।कर्णशूलंभवेत्तस्यकपालेचध्वनिर्भवेत्३०तद्विशोधनसूक्तंवजपेद्दशोत्तरशतम्।जपेत्पुरुषसूक्तेवापामार्गंनजानुपिवेत्।३१यथाविभवतोवापिभोजयेद्वाद्विजोत्तमान्।देवब्राह्मणनिन्दांचकरोतिशठयाचुयः।३२करोपिपूयंस्रवेत्तस्यदद्याद्वासोहिरण्यकम्।हिनेत्रेतश्राद्धभोक्तृकृमिकर्णीभवेन्नरः।३३दद्यान्नीलंवस्त्रंचचन्दनादिसुगन्धकैः।अन्यदोषाख्यानशीलःपिशुनःपूतिनासिकः।३४नासासंकोचयेदन्यगुणाख्यानेविनासिकः।कुक्कुटान्द्रायणंकुर्याद्दद्याद्वासोहिरण्यकम्।३५कुक्कुटेनिहतेवैक्रूनासाप्रजायते।तेननिष्कःप्रदातव्योब्राह्मणायहिरण्मयः।३६

नासारोगे।करोतिधूलिपत्रेपंपरस्यनयनद्वये।रक्तान्धंजायतेतस्यवन्ध्याम्यस्यनिःकृतिम।३७विस्तारतंतुद्विशोधितमन्त्रंजपेत्।सुवर्णास्यप्रतिकृतिंदद्याद्घृतापातनूपिणः।३८होमंतत्रकुर्वीतसमिदाज्यतिलैःसह।जुहुयादक्षिरोगार्तैःप्राङ्मुखःप्रयतःशुचिः।३९प्रतिमांवस्त्रसंवीतांगन्धमाल्यैःसमर्चयेत्।तण्डुलोपरिसंस्थाप्यघृतपूर्णमुखोभवेत्।४०शुक्लमाल्याम्बरधरःशुक्लगन्धानुलेपनः।सदक्षिणांपुनर्दद्यात्प्राङ्मुखोवापुदङ्मुखः।४१मन्त्रेणानेनविधिवन्नमस्कृत्यतुभाक्तितः।गोविन्दोजनवत्सलेभ्यादिदग्धकंसारिसुरेन्द्रवन्द्य।४२गोवर्द्धनाद्रिप्रवरेकरुसंरन्दितानाशेषगवांप्रवीण।गोनेत्रेरणुन्दिपरणःप्रभूतमान्ध्यंतथोग्रैर्निमिरंधपोह।४३माऊरिनिहतेवैजायतेपित्रुनेन्त्रणा।तेनवैदूर्य्यरत्नानिदातव्यानिस्वशक्तितः।४४मिथ्योद्वारेणयोवैद्योरोगिनेत्रविनाशकृत्।परस्त्रियंवासोकांक्षःपश्येत्सनेत्ररोगवान्।४५द्वान्द्रायणांवावाराकंपत्र्याद्विप्रभोजनम्।निःकृतिःकथितातस्यदानंवाज्यहिरण्यकम्।४६नेत्रेपूयंस्रवेद्यस्यसहस्रत्वटसंख्यया।सूर्य्यस्यकारयेत्स्नानंदानंस्वशक्तितः।४७उद्यन्तंमध्यगंवास्तमितंभंपश्यतीहयः।मन्ददृष्टिर्भवे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वहुमन्त्रितः।२६दद्याच्चरन्द्रियाणांतेभ्यस्ततोऽद्यात्सहवान्धवैः।जिह्वारोगेवाग्विरोधंगुरोःकृत्वाभवेद्
ऊद्ध्वाङ्गरः२७प्रतीकारोबुधैःप्रोक्तःसरस्वत्याःप्रदानतः।अन्यस्मिन्करोहजेव्याधौकृकूचान्द्रायणंचरेत्२८चन्दनादिसुगन्धानिदद्याद्विप्रांश्चभोजयेत्।करोहजे।धर्मकर्मणियोद्वेषीनिर्दोषेदोषसूचकः खलत्वेनान्यदोषाणांवक्त्रापूतिमुखोभवेत्।२९नखरत्वे।पित्रोरहस्यवाक्यानांश्रोतायःपुरुषाधमः।कर्णमूलेभवेत्तस्यकपालेचध्वनिर्भवेत३०तद्विस्फोटीसूक्तंवजपेद्दक्षोत्तराद्युतम्।जपेत्पुरुषसूक्तंवापामार्जनजलंपिबेत्।३१यथाविभवतोवापिभोजयेद्वाद्विजोत्तमान्।देवब्राह्मणनिन्दांचकरोतिशरीरयाच्चयः।३२करोपिपैत्तेवेत्तस्यदद्याद्वासोहिरण्यकम्।हिनेत्रेतश्राद्धभाङ्मूकाकृमिकर्णाभिवेन्नरः।३३दद्यान्नीलंवस्त्रंचचन्दनादिसुगन्धकैः।अन्यदोषाख्यानेशीतःपिशुनःपूतिनासिकः।३४नासासंकोचयेदन्यगुणाख्यानेविनासिकः।कृकूचान्द्रायणंकुर्याद्दद्याद्धेनुंहिरण्यकम्।३५कुकूनिहतेवैवक्त्रेनासाप्रजायते।तेननिष्कःप्रदातव्योब्राह्मणायहिरण्मयः।३६

व१

नासारोगे।करोतिधूतिपत्रेपंपरस्यनयनद्वये।रक्तान्धंजायतेतस्यवन्द्याम्यस्यनिःकृतिम।३७वि
ल्वारग्वधंतद्विल्वोक्तमन्त्रद्वयंजपेत्।सुवर्णस्यप्रतिकृतिंदद्याज्ञापानरूपिणः३८होमंतत्रकुर्वी
तसमिदाज्यतिलैःसह।जुहुयादक्षिरोगार्तैःप्राक्षुवःप्रयतःशुचिः।३९प्रतिमांवस्त्रसंवीतांगन्धमा
ल्यैःसमर्चयेत्।तण्डुलोपरिसंस्थाप्यययाविभवतःपरम्४०शुक्लमाल्याम्बरधरःशुक्लगन्धानु
लेपनः।सदक्षिणांपुनर्दद्यात्प्राक्षुवोवापुदक्षुवः४१मन्त्रेणानेनविधिवन्नमस्कृत्यतुभामिति।
गोविन्दोजनवत्सभेशाधिदग्धकंसारिसूरेरुवन्च४२गोवर्द्धनाद्रिप्रवरेकरस्थसंरक्षितानेशगवां
प्रवीणा।गोनेत्ररोगान्दितपराःप्रभूतमान्ध्यंतथोग्रंतिमिरंव्यपोह४३मार्जारेनिहतेवैवजायतेपिङ्
गनेत्रताक्षः।तेनवैदूर्यरत्नानिदातव्यानिस्वशक्तितः४४मिथ्योद्वारेणयोवैद्योरोगिनेत्रविनाशा
कृत्।परस्त्रियंवासोकांक्षःपश्येत्सनेत्ररोगवान्४५चाण्डालयोषांवावाराकंपत्र्योद्विजभोजनम्
निःकृतिःकथितातस्यदानंवाज्यहिरण्यकम४६नेत्रेपूयंस्रवेद्यस्यसहस्रंवृटसंख्यया।सूर्य्य
स्यकारयेत्स्नानंदानंस्वशक्तितः४७उग्रनंमध्यगंवास्तमितंभंपश्यतीहयः।मन्ददृष्टिर्भव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिसऽध्यन्तमिति सङ्क्षेपेत५८ क्षेत्रेनवदुग्धाचैवनेत्ररोगेहुतासैने। जुहुयादयुतंसम्पग्गतिशा
स्त्रस्यनिश्चयः ५९ दीपंनिर्वापयित्वातुतिमिरव्याधिमान्भवेत्। सहस्रकलशस्नानंशिवस्यात्रतु
कारयेत्५० जन्मान्तरान्तिभेदेनजायतेस्यन्तिवेदना। वन्ध्यामितत्प्रतीकारंब्रह्मणाभाषितंपुरा
५१पलेनकारयेद्धीमान्। गरुडंविष्णुवाहनमाराजतीतुतथापरां। रत्ननद्धोसविष्णुतो५२ कर्तव्यंवा
न्धियुगलंमानिक्याभ्यांचकल्पितम्· ग्रीवास्वर्णमयीनासावैदूर्य्यंतार्थमुत्तमम्५३ वस्त्रेत्री
न्विधैर्न्नहमलंकृत्यथाविधि। स्थापयेत्पुरतोविष्णोर्वाह्लणांचसमर्च्चयेत्५४ होमश्च
ततःकर्त्तव्योमन्त्रैःश्रद्धादिकैःशुभैः। यद्वागरुडगायत्र्यासाग्निदोजपितोदिभिः५५प १८
न्धिराजायविद्महेस्वर्णपक्षायधीमहितन्नोगरुडःप्रचोदयात्। इतिगरुडगायत्री। पुराणाह
वाचनंकृत्वादद्याद्धेमकृतेपुनः। मन्त्रेणानेनविधिवत्याशुरोगेनेत्ररोगवान्५६ देवदेवजगन्ना
थलक्ष्मीप्रियपरायण। वाहनस्थप्रदानेनदुष्टकर्मविपाकजम्५७ व्याधिरोगंजगन्नाथनारा
यणजगन्मय। पुत्रंवापट्टनंवापि स्त्रीमरत्नमथापिवा५८ स्वर्णंजलंवाफूलंवाविनाशयत

आर्द्रम्। अक्षिरोगोविनापराधंविप्रस्यकेशाकर्षंकरोतियः। जायतेऽस्यशिरःपीडाक्षुच्छ्वासक्षयोग
५८ भोजयेदथपञ्चाशद्ब्राह्मणांस्तेनशाम्यति। अपराधंगुरोःकृत्वाव्रतंत्यक्त्वाथकांस्यके६० मि
त्रेभुक्त्वाशिरोरोगीजायतेह्येकदेशके। जपेत्तुउषसूक्तंसजुह्वयाघृतसर्पिषा६१ स्वर्णदानंयथा
शक्तिरद्यात्तेनसुखीभवेत्। सीसहारीवपुष्मांश्चजायतेश्रीर्यरोगवान्६२ उपोष्यसप्तदशाद्देहृत
धेनुंविधानतः। औषधाहरणायैवसूर्य्यावर्त्तःप्रजायते६३ सूर्य्यायार्घःप्रदातव्यामांसंदेयंसका
ञ्चनम्। शिरोरोगे। काकवन्ध्यामृतापत्यगर्भिणीस्तवरणीतथा। एषवन्ध्याश्चवन्ध्याचप्रोक्ताःपञ्च
विधाकृतिः६४ पूर्वजन्मान्तरेवैवपातकंतत्रदारुणम्। तेनपापप्रभावेनाऽपत्रोभवतिमानवः।
६५ पूर्वपापंमहाद्वारंब्रह्महत्यादिदारुणम्। तेनव्याधितदेहेनसंतापस्तस्यजायते६६ काश्यादि
पुण्यतीर्थेषुपुण्यदानंकरोतियेत्। रविव्रतेकृतेवैवपुत्रजन्मतदाभवेत्। ६७ बालघ्नीतीव्रपुत्र
प्रोमृतवत्सःप्रजायते। ब्राह्मणाह्वानंचैवकर्त्तव्यंतेनशुद्धये। ६८ श्रवणंहरिवंशस्यकर्त्तव्यं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विधिपूर्वकम् मन्त्रैरुद्वासनं चापि कारयेच्च यथाविधि।६९ षडङ्गैकादशैरुद्रैरुद्रीसमभिधीयते।
एकादशभिरेताभिः कथ्यतेरुद्रसंज्ञकः। रुद्रैस्तु यैकादशभिर्महारुद्रः प्रकीर्तितः॥ एकादशस्व
र्णनिष्कादातव्या वित्तशक्तितः ७१ अन्येभ्योपि यथाशक्ति विप्रेभ्यो दक्षिणां ददेत। स्नापये
द्दम्पतीपरस्परान्मन्त्रैर्वरुणादेवतैः ७२ आचार्यायप्रदेयानि वस्त्राभरणानिच। विप्रस्तुभ
क्षयेत्सान्नं पत्नीजायतेनरः ७३ तेन कार्यं विशुद्ध्यर्थं महारुद्रव्रतादिकम्। सूतवत्सा भवेत्सा तु वा
न्ध्या नकर्हनियापुरा ७४ सूतवत्सा विधिः सर्वो विधिरत्र विधीयते। दशांशा होमः कर्तव्यः पा
सेनयथोदितः ७५ सूर्यव्रतादिकं कार्यं दर्शेपि राऽक्रियातथा। गर्भपातनाय रोगाय कृतस्त्री
हत्यनोदराः ७६ तेषांप्रशमनार्थाय प्रायश्चित्तमिदंस्मृतम्। एतेषुदद्याद्विप्रायजन्मधेनुवि
धानतः ७७ सवत्सांदोग्ध्रिसंयुक्तां स्नाताम्पत्नित्रयसमन्वितम्। हिरण्येनयथाशक्तिसवत्सां का
रयेद्गृहाम् ७८ धेनुंपत्नेनवत्सेचपादेनगुरवेवदेत्। धेनुरत्नखुरारत्नंतस्याःपुच्छेनियोज

येत्। ७९ वस्त्राद्यलंकृतेनिवेद्यीयात्सवत्सांपूजयेत्ततः॥ चन्दनागुरुकर्पूरैर्गन्धमाल्यादिशोभनैः।
८० उपचारैःषोडशभिर्नैवेद्यंपायसंभवेत्। मोदकंचतथापूपंगुडेनैवाथवाऽपि। क्षीरंकंच
क्विस्तीर्णंसूर्यधेनुवत्सयोः॥ होमंचकारयेत्तत्रसमिदाज्यचरूत्करैः। ८२ सोमंधेनुरिमंमन्त्रैसमुच्चार्य
ततःपरम्। प्राङ्मुखायोपविष्टायदद्यात्तांवैउदङ्मुखः। ८३ मन्त्रेणानेनविधिवत्पुच्छेहस्तंनिधायच।
धेनुर्याङ्गिरसांतत्रविक्रीतस्करभीरवा ८४ दुहिताया चसाभानोरग्नेश्चवरुणस्यच। याश्चगावः
प्रवर्तन्तेवनेषूपवनेषुच। ८५ प्रीणातुतामयंसदापुत्रपौत्रप्रदाःसदम्। प्रयच्छन्तुदिवारात्रौ
नविघ्नंचसर्वतम् ८६ एवंदत्वातुतद्धेनुंप्रीणयेत्पविप्रसंयतः। पूर्वजन्मनियादासीत्स्त्री ३
वमत्यपतिव्रताम् ८७ भर्तारंरमयेत्सास्याद्दुर्भगात्वन्यजन्मनि। सापापविशुद्ध्यर्थंहि जेम
कंविवाहयेत् ८८ इतिवन्ध्यात्वे वागर्भघातिनीस्वामिद्रोहिणीपतिर्वीनिनी। स्त्रीणांचोर्ध्य
रेतसांस्याद्योनिरोगयुतायतः ८९ योनिसंबन्धरोगाणांदानंदद्यात्सुशोभनम्। मानिकंये

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पद्मरागं वज्रं वैदूर्यमेव च ॥ ८ मौक्तिकं पद्मरागं सम्यग्रकं तथा । हरिचन्दनं तथैतानि स्वर्णपात्रोपरि न्यसेत् ९ अथवा राजते ताम्रे ग्रहान् मन्त्रैः पूजयेत् । नवग्रहाणामित्यर्थं ब्रह्मणा निर्मितपुरा १२ गन्धपुष्पान्वितैर्दीपैर्नैवेद्यैस्तान् सम्पूजयेत् । स्वस्तिनङ्गैव मन्त्रेण होमः कार्य्यश्च पूर्ववत् १३ ततो ब्राह्मणमाहूय सर्वशास्त्रार्थकोविदम् । तस्मै दानं प्रदद्याद्विधिना मन्त्रपूर्वकम् १४ आदित्यादिग्रहाः सर्वे रत्नभावप्रभावतः । विनाशयन्तु मे दुःखं शान्तिं च मम वज्रस्य सदरम् १५ अनेनैव कर्मणाभ्यर्च्य यथावद्विहिते नतु । नारीनैवोद्वहेन्माता नाशंयाति पत्नी वज्रस्य सदरम् १६ पञ्चाशद्ब्राह्मणान्भोज्यैर्भोजयेद्विविधैः पुनः । मृते भर्तरि या नारी ब्रह्मचर्य्यं विभर्ति नी १७ सा योनिरोगिणी भूमौ भवत्यप्यार्तिसंयुता । सादरं च वभौ स्त्रीणां चैमधुर्तिस्तिनानपि न योनिरोगात्प्रमुक्ता स्यादिति वाक्यं प्रमाणकम् । मातुः पितुर्गुरोः स्पर्द्धां विधत्ते पूर्वजन्मनि १८ सा योनिरोगिणी कुक्षौ ऋतुं ऋतुव्रतमाचरेत् । पादोदकेन विप्राणां पुष्पं च

नवनेपयेत् । १०० । दद्यान्मधुघृतान्वेयोनिरोगात्प्रमुच्यते । प्रदररोगे । स्रवद्गर्भे भवेत्सानुवा
नकं हन्तियापुरा १ यज्ञोपवीतदानंतु कर्तव्यं तत्प्रशान्तये । यज्ञोपवीतं कुर्वीत काञ्चनं वस्वशक्ति
तः । २ । स्वल्पधनधर्मयुक्तेन राजतं वोत्तरीयकम् । पलार्द्धेनतदर्द्धेनतदर्द्धार्द्धेन वापुनः ३ यस्मि
प्रदेशेदेयंतु मौक्तिकं वज्रमेव च । प्रक्षात्य पत्त्रगंधेन गायत्र्या ताम्रभाजने । ४ । मासमासं
तस्मिंस्वनिन्द्यपद्विधिमध्यतः । आज्यस्योपरि संस्थाप्य चोपवीतं सपूजितम् ५ गन्धपुष्पान्वि
तैर्धूपैर्नैवेद्यैर्नापशान्वितः । ततो ब्राह्मणमाहूय होमंतत्र कारयेत् ६ तिलैर्नाज्यैर्नविधिनामि
श्रैरष्टोत्तरशतम् । तस्मैहुतवतेदेयंवस्त्रैर्धेनुसमन्वितम् ७ मन्त्रेणानेनविधिवत्साङ्गुरुं यज
दक्षुवः । उपवीतंपरमिदं ब्रह्मणाविहितंपुरा । स्वभवेत्काञ्चनेदत्तेगर्भस्रिक्षतु मामकः । गर्भ
पाते । निन्द्योपहारिणीयास्यान्नथाश्राद्धादिनोपिनी । सामूलगर्भिणीतस्याः प्रतीकारोविधी

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पते।८ विधिना गोप्रदानंच स्वर्णदानंविशेषतः।पञ्चाशद्ब्राह्मणेद्विप्रास्ततो मुच्येतकिल्बिषात्।१०।
सूतकगर्भे।जातमाशौचुकंसकर्तुरेयंप्रसूतिकारोगे।गायत्र्याविधिपूर्वंकर्तव्योनत्रजपहोमौ।
प्रसूतिकारोगे।क्षीरमश्नातियानारीपूर्वंजननिसूचता।जन्मान्तरेसुतस्यावैक्षीरंनक्षार
तःस्तनो१२क्षीरंसंभोजयेद्विप्रान्साज्यंमधुकसंयुतम्।तेनैवस्तनौनिंपेत्तदुच्छिष्टेनभक्षि
तः।१३विप्रपादोदकेश्वापिछर्दियेत्कुक्षमराऽतम्।।दन्तिणास्पर्शदृशिवर्तिंस्करामांसादिभिर्व
र्ज्यः।१४।गयादिभिस्तसंपूज्यमन्त्रेणाविधिकम्।पितृदेवपितृज्येभ्यःवदुपुत्रमहावतेभूतश्र
द्धिरावासनिद्यतोसोनकप्रियेप्रगृह्णीष्वबलिंचेमंसापत्न्यान्तमकुर्विनी।स्तन्याभावे।ताउ
नतर्ज्जनत्रासभयाद्वानिर्जनानीप्रकृतेर्हितभावात्।स्कन्दलवाग्रमथावलिहेतोःशेषुममस्त
नमाशुविशति१६स्तन्य विनोवनगोरिपतगन्धःकुटिलमुखात्मरवालुलितान्तः।स्तन्यप

२१

त्वेस्वकीयभवनेक्षितिपात्मजोनत्रेऽर्कजेभवतिदेशनराधिनाथः।योषेषुदुःखगदपीडितएवबा
ल्येदारिद्र्यकामवशगोमलिनोऽतसख्यः।१८।पीडितहृदयोहिबुधेनिर्घृणनबान्धवाश्रित
सोव्यः।वात्येवाधितदेहोनखलोमधुरोभवेत्सोरे।१७।एकस्थेःसूर्यसूर्यात्मजेन्दुभिःकुजवीक्षि
तैः।नीचेरविगृहेवाजेभौमदृष्टेयुजान्वितः।१८।चतुर्थस्थानगेसौरेकर्कीनेकरोगवान्।
नष्टाग्नेयेसूर्यजःपूज्यस्ततोवाधाप्रशाम्यति।१९।स्त्रीवोविपन्नोदुःखःस्फुदुःखितोमूढःमक
रेदानवपूज्येकेशसहोत्थायेपुरुषः।सप्तायस्तग्नमयेगेशशाङ्केक्रूरेणयुक्तेशुभदृष्टिमु
क्ते।सोम्येपर्विहीनेषुचकण्टकेषुकृतानदृष्ट्वनरगःप्रसूतः।२०।कर्केषुसर्वेषुचचन्द्र
पापेर्युक्तेषुजातोयमलोकमेति।क्षीणेसुतग्नेमतिकण्टकस्थेःपापैर्दिनाशायशुभैरदृष्टे।२१
तग्नाष्टकर्मीन्यगुताःशशाङ्कभौमार्कमन्दाशुगुणानदृष्टा।पापान्त्रिकोणाष्टमगाविसोम्या

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्वन्द्रेतनौ भास्वति वन्द्रयाय। ८३। पापेऽष्टमे केन्द्रगते न जीवे नाशाय तत्येत एनेशनोवा। ८रो
विकेन्द्रनिधनेस्वपापा स्वन्द्रेकुजे वामरणायकेन्द्रे। ८४। बालरोगे। दोषैर्विविधैः ख्यातं दिनकरदु
ष्टः शशीकुरुते। सोरेणादमसूत्रिर्वृतीयुताङ्गं तिरस्कृतं नीचम्। ८५। मकरस्थे भूमिसुते पेवंशे
यंयुधैः पतितम्। अत्रहिपूजा विधिवच्चन्द्रारशनैश्चरायहाविदुषा। ८६। व्याल विषशस्त्रव
न्धनसूतीन्द्राकूटैश्वधननाशः। भौमदशायांतभतेन्द्रपाग्निवोरहवाद्यश्च ८७ भानुदशा
यांतभतेशनैश्चरेविविधविषदुःखम्। गिरिदनदुर्मवाहिकवोश्वनरेन्द्राहवाघेश्व ८८ ३
विषदोषः। ज्योतिःशास्त्रानुमतेह्येवंदुःखंविचार्येद्विद्वान्। कविवार्य्यशान्तियोग्यंप्रायोय
ज्ञशान्तिकंकार्य्यम् ८९ ॐ शांतिश्रीमद्दैवज्ञवरो वे ज्योतिःशास्त्रानुमते ग्रहशान्तिकंना
मसंग्रहः। ॐ अथवेद्यविनासनिबन्धनोनिरूप्यते। रसइन्दोर्यथादध्निसर्पिस्तैलंतिल

नेयथासर्व्वानुगतेदेहेशुक्रःस्यात्स्थैर्यनंतथा। १ हर्षान्नबलात्सरत्वाच्चशोधितमाक्षीरवारीव।
शुक्रःप्रवर्त्ततेदेहेज्ञानमार्द्रपटादिवा। २। अज्ञानंस्यतमोषधस्यहियथाहालाहलंबालने
कर्मप्रोद्धतवज्रवाणापतनंसस्त्रीभिराकृन्तनम्। रिङ्गत्तुङ्गरणंगसिंधुपतनंस्वात्माङ्कसंक
र्त्तनंसंज्ञानंवरकीर्त्तिरूपकरणंपियूषदानंयथा३। वायुस्त्वेहैःसुहृदिवशैदाशन्नि
माघातिजनोःपित्तंपथ्वीपतिरिवसदाशीतलाशुक्रयोगैः। श्लेष्माकुष्ठाकृतिरिवसदाती
क्ष्णायुक्तप्रयोगैरेवंज्ञात्वाचतुरभिषजाकारियत्नःक्षितिध्याम् ४ शान्तःसर्व्वदयापरःसुवि
नयोधर्मरतोंकोपनोधीरोभीरुरनेकशास्त्रपहनादृन्दोदयाप्रोज्ज्वलनः। प्राज्ञोरागवि
दोषवारनिपुणोऽनुज्झस्थातोषदःकृत्वेयंसर्व्वगुणात्मकोनरपजनैःपूज्यःसदोरागवित् ५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दातारं दक्षिणं शूरं विप्रं नृपमहिंसकम् । एकमप्युत्तीर्य कृत्स्नमुच्यते ब्रह्महत्यया । ६ आर्तत्यजे दीर्घरोगात्तोकस्पृग्दुर्भिषग्जौषधिवर्जितम् । व्यग्रं कृतघ्नं कुत्सितवैधमानिनं शोकातुरं हीनधनं गतायुषम् । ७ स्त्रीसूक्ष्मो हारतिभिः समावृतं । बान्धवैस्त्राणाशान्त्यभिधेयमाशुगम् । हिंसात्मकैर्वीरसत्त्वप्रतोभिनं प्रदेहिपिण्डैर्वयविशारदः कृती । ८ सद्यः स्नानं भोजनं चुल्लकं च श्वव्यायमिवाप्यातपेवाद्रहासे । नाडीस्पर्शानो भवेदत्र यस्मान्नास्मिन्काले पुंसस्तु पापरीक्षा । रिक्ताभं वातिके मूत्रं पैत्तिके पीतकं ज्वरे । श्लेष्मिकं श्वेतमुदितं द्वन्द्वसर्वे ९ मिश्रितम् । १० आतुरस्योपदेशेन घ्नन्ति कारणनच । अनुमानेन चव्याधीन्सम्भिषग्व्याधितिकित्सकः । ११ वैद्यश्चश्वश्रूवशेऽगारे रात्रिसूतं वारिदेयं नराणां रुमन्तेवाराशेऽजरत्न मथशिशिरेनुष्णशब्दप्रख्यात् । निर्दोषंतद्रसनेशिखेऽतमथचग्रीष्मेकवाकृहीन

K K S U LIBRARY
RAMTEK
441 106
M.1314
Dist Nagpur

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[OrderDescription]
,CREATED=23.10.20 15:15
,TRANSFERRED=2020/10/23 at 15:18:40
,PAGES=25
,TYPE=STD
,NAME=S0004493
,Book Name=M-1314-AKHILROGI CHIKITSA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection